

Elhatárolási problémák a bírósági gyakorlatban

Jogászképzésünk dilemmája, hogy elegendő-e csak elméleti alapokkal ellátnunk hallgatóinkat, vagy az oktatásnak ki kell terjednie a gyakorlati ismeretek elsajátítására is. Gyakorlati tudáson nemcsak a beadványok, határozatok megfogalmazását értem, hanem adott esetben egy-egy jogeset megoldását is. Míg az első problémán az éves nyári-szeptemberi, a bíróságon, ügyészségen, rendőrségen, önkormányzatoknál letöltendő ún. szakmai gyakorlatok hivatottak segíteni; addig a jogeset-megoldó készséget a szemináriumokon kell "kifejlesztenünk" hallgatóinkban. Mivel oktatóink közül sem mindenki rendelkezik szakmai tapasztalattal, a példaként felhozott jogesetek döntő részét a Bírósági Határozatokból (BH) merítik.

A Bírósági Határozatok azonban jelentős segítséget nyújtanak a gyakorló jogászok számára is. Bár tagadjuk hazánkban a precedens-rendszer létét és a Bírósági Határozatokban közzétett határozatok a bíróságokra nézve sem kötelező erejűek, tény, hogy az itt ismertetett minősítések, más, hasonló jogesetek minősítését is befolyásolják. Az ügyészek a "váderedményesség" szempontjából presztizskérdést jelenthet, hogy akár saját meggyőződése ellenére minősítsen egy tényállást, ha a Bírósági Határozatban már korábban megjelent egy hasonló tényállás, amelyet a Legfelsőbb Bíróság másként minősített.

Hasonló presztizs-szemponatok vezérelhetik a bírót is, amikor ítélelhozatalnál a Bírósági Határozathoz nyúl segítségül.

Nyilvánvaló tehát, hogy a Legfelsőbb Bíróság nagy felelősséget vesz magára azzal, hogy egy-egy problémásabb jogesetet közzétesz a Bírósági Határozatokban. Mint a fentiekből kitűnik, a közzététel már elveszítette eredeti célját: az egységes jogalkalmazás kialakításának segítségét. A Bírósági Határozatokhoz való túlzott ragaszkodás, kötődés az önálló jogalkalmazói gondolkodásra károsan hat, ráadásul egyfajta egészségtelen tekintély-elv kialakulását segíti elő, amely azt sugallja, hogy a Legfelsőbb Bíróság tévedhetetlen.

Holott nem az, és erre szeretnék rámutatni az alább részletezendő jogesetek ismertetésével is. Csakhogy éppen mert a jogalkalmazók jelentős része magára nézve — helytelenül de — kötelezőnek tekinti a közzétett határozatokat, az egymásnak ellentmondó döntések a jogbizonytalanság kialakulásához vezetnek.

Ugyanez a probléma jelentkezhet az egyetemi oktatásban is. Hallgatóinkba tehát nem szabad "belenevelni" a Bírósági Határozatok feltétlen tiszteletét. ellenkezőleg: arra kell őket serkenteni, hogy az ott közölt jogeseteket önállóan oldják meg, és ha azt kellőképp megindokolják, fogadjuk el helyesnek akkor is, ha esetleg az adott ügyben másként döntött akár a megyei, akár a Legfelsőbb Bíróság.

I.

A Bírósági Határozatokat figyelemmel kísérve úgy tűnik, hosszú ideig az egyik legvitatottabb probléma a segítségnyújtás elmulasztása (Btk. 172. §) és a cserbenhagyás (Btk. 190. §) elhatárolása volt. A kérdést konkrétabbá tehetjük egyfelől az elkövetők, másfelől a passzív alanyok körének szűkítésével. A cserbenhagyás vétségének elkövetője "a közlekedési balesettel érintett jármű vezetője". Ez – mint később részletesebben is ismertetem – nemcsak a gépjármű vezetője lehet, de témánk szempontjából elegendő, ha csak a közúti közlekedési ágazat hatálya alá tartozó személy felelősségét vizsgáljuk meg. A passzív alanyok közül pedig – szintén csak a jelen téma szempontjából – kizárólag a baleset folytán elhunyt személy releváns.

Azaz: az elhatárolási probléma akkor merült fel a szóbanforgó két bűncselekmény között, ha a közlekedési baleset folytán a sértett a baleset helyszínén nyomban, a laikus által is nyilvánvaló módon meghalt, de a balesetet okozó személy a helyszínen nem állt meg.

Az ismertetendő jogesetek közül az 1985-ben közzétett határozatával a Legfelsőbb Bíróság lényegében lezárta a vitát: akkor is segítségnyújtás elmulasztásának büntetetté [Btk. 172. § (2) bek.] kell megállapítani az elkövető terhére, ha a sértett a helyszínen azonnal életét veszti. Ezáltal a cserbenhagyás vétségének passzív alanyai köréből kiemelte a baleset folytán elhunyt személyeket, akiket a korábbi elmélet idesorolt abból a megfontolásból, hogy a meghalt személy már "nem szorul segítségre", így a segítségnyújtás elmulasztásának büntetetté vele szemben nem lehet elkövetni. A jelenlegi gyakorlat azonban nem tekinti a segítségnyújtás elmulasztása tényállási elemének a segítségre szorultságot. Tényállási eleme csupán a veszélyhelyzet, amelyből további sérülés származhat.

Témánkat részben érinti a Legfelsőbb Bíróság 123. sz. állásfoglalása¹ a szándékos veszélyeztetési bűncselekményekről, mint pl. a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés (Btk. 171. §) vagy a közúti veszélyeztetés (Btk. 186. §), amelyek tényállási szerkezete a következő: az elkövető valamilyen (foglalkozási vagy közlekedési) szabályszegés (=elkövetési magatartás) folytán más vagy mások életét, testi épségét közvetlen veszélynek (=eredmény) teszi ki, amiből – esetleg – sérülés (=eredmény) is keletkezik.

¹ Bírósági Határozatok, 1990. 8. szám, 563-564. p.

A kérdés megválaszolása előtt tekintsük át a jogeseteket és az arra adott bírósági indokolásokat.

A BH 1983. évi 4. számában a 146. sorszám alatt olvasható a következő tényállás:

"A vádlott eltávozása alatt 2,2 ezreléket meghaladó véralkohol koncentráció mellett, közepes fokú alkoholos befolyásoltág állapotában vezette a személygépkocsit, amelyben utasként négy személy tartózkodott. Egy kettős útkanyarban ittassága és a túlzott sebesség miatt elveszítette uralmát a jármű felett, kisodródott a gyalogjáróra és elütötte az ott haladó sértettet, aki *nyomban életét veszítette*. (Kiemelés – Cs.Á.) A vádlott megállás nélkül továbbhajtott, majd egy közeli község vendéglőjében italozás közben vették őrizetbe."⁴

A katonai bíróság a terhelt cselekményét kizárólag halált okozó ittas járművezetés büntetnének [Btk. 188. § (2) bek. c) pont] minősítette. A Legfelsőbb Bíróság, mint másodfokon eljáró bíróság az első fokú ítéletet annyiban változtatta meg, hogy bűnhalmazatban a cserbenhagyás vétségét (Btk. 190. §) is megállapította. Indokolásában előadta, hogy a cserbenhagyás vétsége a segítségnyújtás elmulasztásának vétségéhez (172. §) képest szubszidiárius bűncselekmény, azaz csak abban az esetben kerülhet megállapításra, ha a baleset hatókörében nem volt sérült vagy olyan személy, akinek élete, testi épsége közvetlen veszélyben volt, feltéve, hogy a balesetet az elkövető vétnen vagy gondatlan magatartása okozta. A fenti ügyben azonban a sértett nyomban meghalt, így a helyszínen nem maradt segísége szoruló személy (azaz hiányzott a 172. § szerinti segítségnyújtás elmulasztásának jogi tárgya) tehát kiegészítő tényállásként csak a cserbenhagyás vétsége jöhet szóba.

A BH 1984. évi 11. számában a 428. sorszám alatti jogesetnek hasonló a tényállása:

"A sorkatonai szolgálatot teljesítő terhelt eltávozáson polgári lakóhelyén tartózkodott. A nap folyamán szeszestalt fogyasztott, emiatt az esti órákban a feleségével nézeteltérése támadt. A terhelt ezek után a tulajdonában lévő személygépkocsival a községbe hajtott, majd 18 óra tájban újból a lakóhelye felé indult. Ez alkalommal a járművet alkoholtól közepes mértékben befolyásolt állapotban vezette (2,2 ezrelék véralkohol koncentráció). A község belterületén az esti sötétségben tompított világitással mintegy 60 km/óra sebességgel haladt, amikor ittassága és figyelmetlensége folytán nem észlelte, hogy előtte azonos irányban halad a kerékpáron a sértett, aki az 5 éves gyermekét is szállította. A kerékpár hátsó világitása nem működött. A terhelt a sértettnel nekíhajtott, majd fékezés és megállás nélkül eltávozott a helyszínről. A sértett nagyfokú belső heveny vérzésekkel járó; gyermeke pedig

⁴ BH, 1983/4. 146. sz. 258-259. p.

többszörös koponyasérülésből álló és agyrontcsolódással társult sérüléseket szenvedett, s ezeknek hatására mindkét sértett a *baleset után rövid idő alatt a helyszínen meghalt.* (Kiemelés — Cs.Á.) A balesetet észlelők azonnal intézkedtek mentő hívására, de azok megérkezésekor eredményes segítségnyújtásra már nem volt lehetőség.⁵

Az elsőfokú bíróság a terhelt cselekményét halált okozó ittas járművezetés büntetvének [188. § (2) bek. c) pont] és segítségnyújtás elmulasztásának a veszélyhelyzetet előidéző által elkövetett büntetvének [172. § (3) bek.] minősítette. A Legfelsőbb Bíróság másodfokon az ítéletet akként változtatta meg, hogy ez utóbbi cselekményt cserbenhagyás vétségének értékelte az előző döntésnél kifejtettek alapján.

Törvényességi óvás folytán a Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa helytelennek tekintette ezt a minősítést, és a terhelt bűnösségét az elsőfokú bíróság ítéletében foglaltak szerint állapította meg. Indokolásának lényege: a cserbenhagyás vétsége csak abban az esetben állapítható meg, ha 1. a balesettel érintett jármű vezetője nem áll meg a helyszínen, illetve eltávozik onnan, mielőtt meggyőződne arról, hogy van-e sérült vagy olyan személy, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van; és 2. nincs ilyen személy a baleset hatókörében. A balesetet okozó jármű vezetője azonban segítségnyújtás elmulasztásáért felel, ha sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személynek nem nyújt tőle elvárható segítséget.

Ez a fajta elhatárolás azt a látszatot kelti, hogy a sértett segítségre szorultságának ténye a 172. § szerinti segítségnyújtás elmulasztásának tényállási eleme. Holott nem az, és ezt a határozat indokolása is megemlíti, anélkül azonban, hogy részletes magyarázatot fűzne hozzá.

Ebben az ügyben a sértett meghalt. A 172. § passzív alanyai alól mindezekig ez a körülmény kivételt jelentett. Az Elnökségi Tanács szerint mégis segítségnyújtás elmulasztásának a büntetvé [172. § (3) bek.] kell megállapítani, mert a segítségnyújtási kötelezettség a *sérülés pillanatában* keletkezik, és ezt a tényt nem érinti az, hogy a sértett utóbb, akár röviddel a baleset után, még a helyszínen meghal. A sérülés és a halál között rendszerint van egy rövid intervallum, ami megalapozhatja az elkövető Btk. 172. § (3) bekezdés szerinti felelősségét. Az Elnökségi Tanács értékelése szerint "a BH 1983/4. 146. sz. alatt közölt eseti döntés ezzel kapcsolatban tett ellentétes megállapításai tehát tévesek és irányadónak nem tekinthetők."⁶

Egy apró, de lényeges különbség figyelmet érdemel: míg az 1983-as jogeset szerint a sértett *nyomban* meghalt, az 1984-es tényállás esetében *röviddel a baleset után*, de még a helyszínen következett be a halál.

A BH 1985/9. 331. sz. alatt újabb hasonló tényállás található:

"A terhelt a vádbeli napon a késő délutáni órákban fél dl Hubertust fogyasztott, majd 20.30 órakor személygépkocsijával

⁵ BH, 1984/11. 428. sz. 803-805. p.

⁶ BH, 1984. 11. szám, 428. sz. 805. p.

a szomszéd városba indult. A gépkocsiban rajta kívül még három személy tartózkodott. A terhelt a község belterületén mintegy 50-60 km/óra sebességgel, tompított fényszóró használata mellett közlekedett és mintegy 20-22 m távolságról vette észre, hogy a menetirány szerinti jobb oldalon, az úttesten, keresztben egy férfi fekszik. Az igen súlyos fokon ittas állapotban az úttesten fekvő sértettet – fékezése ellenére – elütötte úgy, hogy a gépkocsijának jobb első kerekével áthaladt a sértett fején, majd ezt követően – anélkül, hogy megállt volna – továbbhaladt. A gépkocsiban ülő személyeknek – akik észlelték a gépkocsi döccenését – azt a megjegyzést tette: "Valakinek rámentem a körmére!" A sértett a baleset során elszenvedett koponya- és agysérülés következtében azonnal meghalt.⁷

Rögtön elbizonytalanodunk: A sértett azonnal, még a laikus számára is nyilvánvalóan meghalt. ("A koponyaüreg megnyílásával az agyállomány csaknem teljes egészében eltávozott.") Akkor ez cserbenhagyás vétsége, hiszen nincs sérült, illetve közvetlen veszélyben lévő személy, akinek segítséget lehetne nyújtani! De az 1984-es döntés helytelennek tekintette az ehhez hasonló 1983-as döntést!

Az egyes bíróságok témákra vonatkozó minősítése ebben az ügyben a következőképp alakult: városi bíróság: cserbenhagyás vétsége; megyei bíróság: az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta; a Legfelsőbb Bíróság (törvényességi óvás folytán): cserbenhagyás vétsége; Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa (szuperóvás folytán): segítségnyújtás elmulasztásának a veszélyhelyzetet előidéző által elkövetett bűntette. Megjegyzésre érdemes, hogy az első törvényességi óvás is ezt a minősítést indítványozta, de a Legfelsőbb Bíróság ezt azért utasította el, mert ebben az ügyben kétségkívül nem volt a sérülés és a halál beállta között olyan minimális időkülönbség sem, amely alapján az életbenlét reálisan vélelmezhető lett volna.

Az Elnökségi Tanács a minősítést az alábbiakkal indokolta: ha a két bűncselekmény közötti elhatároló ismérvnek a halál beálltának időpontját tekintjük, akkor a 172. § tényállási elemének kell tekinteni a passzív alany segítségre szorultságának tényét is. Ez azonban nem tényállási elem, hanem olyan objektív ismérv, amely csak utólag, az eset összes körülményének gondos mérlegelése alapján dönthető el. Semmiképpen sem lehet az elkövető szubjektív értékítéletére bízni a halál megállapítását, mert ez minden esetben különleges szakértelmet igénylő orvosi feladat. Az ellenkező felfogás olyan visszaszakkalmazási gyakorlatot teremtené, hogy ha a baleset következtében a sértett azonnal meghal, az elkövetőt az enyhébb bűncselekményért (a cserbenhagyás vétségéért) vonnák felelősségre, míg a súlyosabb bűncselekményt (a segítségnyújtás elmulasztását) csak abban az esetben állapítanák meg, ha a halál későbbi időpontban következik be. Az indokolás leszögezi: "A halál beállta

⁷ BH, 1985/9. 331. sz. 645-650. p.

fogalmilag mindig a sérülést követi, még akkor is, ha az időbelileg elhanyagolható és gyakorlatilag egyidejűséget kell megállapítani.⁸

Ha a bírói gyakorlatot folyamatában vizsgáljuk, azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Legfelsőbb Bíróság ez utóbbi döntésével a segítségnyújtás elmulasztása passzív alanyainak körét kiterjesztette a baleset folytán nyomban, a laikus számára is nyilvánvalóan elhunyt személyekre is.

A legutóbbi Btk. kommentár megemlíti ugyan, hogy a közlekedési balesettel okozott halálos eredmény bekövetkezte esetén voltak minősítésbeli bizonytalanságok a bírói gyakorlatban, de a kérdést lezártnak tekinti azzal, "hogy a segítségnyújtás elmulasztása nem kerülhet megállapításra, ha az elkövető nem áll meg a helyszínen, illetőleg onnan továbbhaladva a meggyőződési és segítség felajánlására vonatkozó kötelezettségét nem teljesíti, de utóbb megállapítást nyert, hogy a *sérült személy halála már korábban bekövetkezett.*"⁹ (Kiemelés Cs.Á.)

Az ismertetett jogesetekben azonban korábban sem ez volt a probléma, hanem az, hogy a *balesettel érintett jármű vezetőjének* felelőssége hogyan alakul. Erre nézve a Btk-Kommentár az 1984-es tényállásra hivatkozik, de az indokolása az azonnal bekövetkező halálos eredményre vonatkozik.

Az a kérdés tehát, hogy ha a balesettel érintett (itt: balesetet okozó) jármű vezetője a helyszínen nem áll meg, illetve onnan eltávozik mielőtt meggyőződne arról, hogy van-e sérült vagy olyan személy, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van és a sértett a baleset folytán meghalt (mindegy, hogy azonnal és a laikus számára is nyilvánvalóan, avagy utóbb), akkor cselekményével a cserbenhagyás vétségét (Btk. 190. §) vagy a segítségnyújtás elmulasztásának büntetettét [Btk. 172. § (3) bek.] valósítja-e meg?

Az, hogy a sértett segítségre szorultsága nem tényállási eleme a 172. §-nak, már e bűncselekmény rendszerbeli elhelyezéséből is következik, hiszen az ún. veszélyeztető tényállások (171. § foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés; 173. § gondozás elmulasztása) között szerepel. A segítségnyújtás elmulasztásának ugyanis a jogi tárgy szempontjából az a jelentősége, hogy a sértett életét illetőleg testi épségét további veszélynek teszi ki.¹⁰ A bizonyítás nehézsége miatt sem lehet a tényleges segítségre szorultságot megkövetelni. Ezért inkább a negatív fogalom meghatározást választotta a jogalkotó is, azaz csak azoknak a személyeknek a körét állapította meg, akik *biztos*, hogy *nem* szorulnak segítségre.

A Btk-Kommentár¹¹ szerint ezek a következők: a sérült vagy balesetet szenvedett mások közreműködése nélkül is el tudja látni a sérülést, illetve el tudja háritani a veszélyt; már mások megfelelő segítségben részesítették; már meghalt.

⁸ BH, 1985/9. 331. sz. 649. p.

⁹ A Büntető Törvénykönyv magyarázata I. kötet 499. p.

¹⁰ Ezt a következtetést vonhatjuk le a Btk-Kommentár alapján. [A Büntető Törvénykönyv magyarázata II. kötet 1264. p. (1968)]

¹¹ A Büntető Törvénykönyv magyarázata I. kötet 498. p.

Mint láthattuk, ez utóbbi kategóriába tartozók már passzív alanyai lehetnek a bűncselekménynek.

A jogalkalmazó tehát nem írja az elkövető javára azt a körülményt, hogy a baleset folytán a sértett mindenki számára nyilvánvaló módon meghalt: a körülményektől függetlenül a megállási, meggyőződési kötelezettség elmulasztása esetén az elkövető a súlyosabb bűncselekményért felel.

A jogalkalmazó fenti koncepciója megfelel a 123. számú állásfoglalás iránymutatásának is.

Az ittas járművezetés bűncselekménye is valójában szándékos veszélyeztető bűncselekmény. Az elkövető ilyenkor önhibából eredő ittas — szeszest italtól befolyásolt — állapotban vezeti a gépjárművet. Önmagában az a tény, hogy az általános tiltó normát semmibe véve, alkoholos állapotban vezet, amely köztudottan a reakcióidő lelassulását eredményezi — megteremti az absztrakt veszélyét annak, hogy ezáltal mások élete, testi épsége veszélybe kerül. Az esetek többségében a veszélyhelyzetre nézve az elkövetőt eshetőlegesen szándék terheli, de a BK. 123. sz. nem tesz különbséget a szándékfajta között.

Az ittas járművezetés elkövetési magatartása két mozzanatból tevődik össze: az elkövető szeszest italtól befolyásolt állapotban van és ilyen állapotban a törvényben meghatározott járművet vezet. E két mozzanat önmagában megvalósítja azt a közlekedési szabályszegést és létrehozza azt a veszélyhelyzetet, mint eredményt, amelyet már a bevezetőben említettem.

A Kommentár megállapítása szerint, ha az ittas elkövető szándéka a minősített esetekben felsorolt sérülésekre is kiterjed, cselekménye a közúti veszélyeztetéssel halmazatban állapítható meg. Mivel a BK. 123. sz. leszögezte, hogy az okozott sérülésre — és természetesen a bekövetkezett halálos eredményre is — csak a gondatlanság terjedhet ki, értelemszerűen ugyanez vonatkoztatható az ittas járművezetésre is.

Azaz: ha az ittas vezetés folytán létrejövő sérülés vagy halál tekintetében az elkövetőt gondatlanság terheli és a helyszínen nem áll meg, nem győződik meg arról van-e sérült, vagy segítségre szoruló személy: cselekménye — figyelemmel tehát a BK. 123. sz-ra is — az ittas járművezetés megfelelő minősített alakzatát és a segítségnyújtás elmulasztásának büntetettét (esetleg vétségét) valósítja meg.

A cserbenhagyás vétsége tehát csak azokat az eseteket fogja át, amikor a helyszínen nincs sérült (de nem azért, mert már meghalt!) vagy közvetlen veszélyben lévő személy.

De akkor mi szükség van a cserbenhagyás tényállására?!

Ugy tűnik, ezt a §-t a halmazat-centrikus bírói gyakorlat igényli.

Vizsgáljuk meg tehát, milyen egyéb közlekedési bűncselekmények jöhetnek szóba a halmazat megállapítása szempontjából?

A cserbenhagyás vétségével a jogalkotó a KRESZ 58. § (1) bekezdésében előírt megállási és meggyőződési kötelezettség elmulasztásához fűz büntetőjogi jogkövetkezményeket. Azaz, a balesettel érintett jármű vezetője a közúti közlekedés szabályainak hatálya alatt áll. Így a lehetséges tényállások köre leszűkül a közúti veszélyeztetés büntetettére (Btk. 186. §), a közúti baleset

okozásának vétségére (Btk. 187. §) és az ittas járművezetés vétségére illetve büntetési alakzataira (Btk. 188. §).

Kit tekinthetünk balesettel érintettnek?

Baleseten — mint korábban már szó esett róla — csak olyan eseményt értünk, amelynek hatókörében volt olyan személy, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélybe került, de nem sérült meg. Tehát pusztán anyagi javak veszélyeztetése illetve megrongálása nem vonható a baleset fogalma alá. (Mint ahogy nem is állapította meg a bíróság a cserbenhagyás vétségét abban az esetben sem, amikor az elkövető ittassága miatt a parkolóban autójával egy másik autónak ütközött. Bár az autó megrongálódott, a járműben és annak közelében senki nem tartózkodott, így tényállási elem hiányában nem jött létre a cserbenhagyás vétsége.)¹² "Érintett" jármű vezetője nemcsak a baleset okozója, hanem minden olyan személy, aki — akár sértettként is — részese, közrehatója volt a balesetnek.

Először nézzük meg a balesetet okozó személy felelősségét, hiszen ehhez képest az egyéb érintett személy felelőssége nagy valószínűséggel csak enyhébb lehet.

A cserbenhagyás lényegi ismérve, hogy a baleset következtében nincs segítségnyújtásra szoruló személy. Ezáltal a közúti baleset okozásának vétségét szinte ki is zárhatjuk a vizsgálandó bűncselekmények közül, hiszen ennek alapesete tartalmazza a gondatlan veszélyeztetés folytán bekövetkezett súlyos testi sértést. (Sajátos módon esetleg e bűncselekmény szabálysértési alakzatának II. fordulata jöhet szóba a cserbenhagyás vétsége mellett, amikor a közlekedési szabályok megszegésével csak a gondatlanul előidézett közvetlen veszély alakul ki. (Sztv. 116/B. § a közúti közlekedés rendjének megzavarása.)

Kérdés, állhat-e halmazatban a cserbenhagyás vétsége a közúti veszélyeztetés büntetével, illetve az ittas járművezetés bűncselekményével? Ha eddig el is hanyagoltuk, itt mindenképpen előtérbe kerül a cserbenhagyás szubszidiárius jellege. A szubszidiaritás a látszólagos alaki halmazat egyik fajtája. Amennyiben valamelyik bűncselekmény törvényi tényállása tartalmazza ezt a szubszidiaritási záradékot ("ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg", illetve "ha más bűncselekmény nem valósul meg"), akkor nyilvánvaló, hogy ez a bűncselekmény nem állhat valódi alaki halmazatban más bűncselekménnyel. A súlyosabb bűncselekmény mellett ez a kisegítő tényállás háttérbe szorul.

A jelenlegi bírói gyakorlat azonban a BK 93. sz. nyomán szakított ezzel az elvvel. A "ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg" záradék nyelvtani értelmezésével arra a megállapításra jutott, hogy a szubszidiárius bűncselekménnyel az azonos vagy enyhébb büntetési tételű bűncselekmény halmazatban állhat és az csak a magasabb büntetési tételű bűncselekményhez képest enyészik el.¹³

Mivel főként a cserbenhagyás és a segítségnyújtás elmulasztása között merültek fel elhatárolási nehézségek, a cserbenhagyáshoz képest súlyosabb

¹² BH. 1989/10. sz. 378. sz. 727-728. p.

¹³ Büntető Elvi Határozatok 1973-1980. 166-168. p.

bűncselekményen kizárólag a segítségnyújtás elmulasztását értették. Holott a szubszidiaritás a büntetési tételek egyszerű egybevetését kívánja meg. Az pedig természetes, hogy a jogalkotó e tételek meghatározásával kifejezésre juttatta a bűncselekmények társadalomra veszélyességének fokát is.

Mégis, ha hűek akarunk maradni a Btk általános részében foglalt elvekhez, a cserbenhagyás vétsége mellett egyedül az ittas járművezetés vétségét lehet halmazzatban megállapítani, mert a közúti veszélyeztetés büntette alapesetben is már három évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény. Az ittas járművezetésnél a szabadságvesztés a legkevésbé hatékony szankció, ha azonban helytelen jogi és kriminálpolitikai megfontolásból a büntetési tétel felemelésével kívánnák e bűncselekmény visszaszorítását elérni, ez azt eredményezné, hogy a cserbenhagyás vétségét csak akkor lehetne megállapítani, ha a baleset kialakulásában felelős személy nem tesz eleget a KRESZ 58. § (1) bekezdésében előírt kötelezettségének és a helyszínen egyáltalán nincs sérült vagy közvetlen veszélyben lévő személy. Láthattuk, hogy a passzív alanyok köréből a bírói gyakorlat kiemelte a baleset következtében azonnal vagy utóbb elhunyt sértetteket. Így a cserbenhagyás vétsége valójában nem lenne más, mint egy alacsonyabb szintű jogszabály (KRESZ) betartására rendelt keretdiszpozíció.

Mindezek alapján, ha figyelembe vesszük a szabálysértési törvény várható módosulását, azt, hogy megemelt összegű pénzbírság kiszabására nyílik majd lehetőség, a cserbenhagyás tényállásába illő magatartások nem érik el a társadalomra veszélyességnek azt a fokát, amely büntetőjogi felelősségre vonást tenne indokolttá. Gondoljunk a már említett közúti közlekedés rendjének megzavarására (Sztv. 116/B. §). A szabálysértés I. fordulata a gondatlan veszélyeztetés miatt bekövetkezett könnyű testi sértés okozását bünteti, azaz olyan cselekményt, amelynél személyi sérülés is történt. Igaz, hogy a veszélyhelyzet kialakulására nézve csak gondatlanság terhelheti az elkövetőt, de a közúti közlekedés szabályainak megszegése történhet szándékosan is. A cserbenhagyás alanya vértlen vagy gondatlan magatartásával idézett elő (okozott vagy közrehatott) olyan balesetet, amelyből nem keletkezett sérülés. A megállási és meggyőződési kötelezettség elmulasztását elegendő egy nagyszámú pénzbírsággal sújtani, amit meg nem fizetés esetén még mindig át lehet váltani elzárásá.

Az előzőekhez képest lényegesen rövidebben elemzek részint minősítésbeli bizonytalanságot tükröző, részint elhatárolási problémát okozó jogeseteket.

II.

A következő jogeset először a BH 1984/7. 264. sz.¹⁴ alatt jelent meg, majd a törvényességi óvás folytán hozott határozatot a BH 1985. évi 2. száma¹⁵ is közölte a 49. sorszámmal. (Zárójelben a később tett kiegészítés olvasható):

"A megállapított tényállás szerint a vádlott a vádbeli napon a kora esti órákban néhány üveg sört és 2-3 féldeci pálinkát fogyasztott el, majd társaival 22 óra tájban gyalogosan indultak haza. A község belterületén egy kivilágítatlan útszakaszon haladtak, amikor mellettük elhaladt kerékpárjával a sértett. A vádlott ezt észlelve a tőle 10-15 méterre eltávolodó sértett után szaladt és amikor utolérte, jobbról erős ütést mért annak arcába. Ettől a sértett a kerékpárral felborult és a földre esett, a vádlott pedig folytatta az útját. Amikor társai megkérdezték, miért ütötte meg a sértettet, kijelentette, hogy a sértett el akarta ütni a kerékpárral. A bántalmazás és a földreesés következtében a sértett mintegy 60 nap alatt gyógyuló koponyatörést és a bal oldali VIII-IX. bordák törését szenvedte el. (A cselekmény elkövetése után a terhelt és társai mindnyájan továbbhaladtak, a földön fekvő, illetve onnan éppen felálló sértettre rövid idő múlva egy szemközt haladó személygépkocsi utasai találtak rá és tették meg a szükséges intézkedéseket.)"

A cselekményt a járásbíróóság súlyos testi sértést okozó közlekedés biztonsága elleni büntettnék minősítette [Btk. 184. § (2) bek. a) pont]. A megyei bíróság a fellebbezés elbírálása során arra a megállapításra jutott, hogy a terhelt magatartása még eshetőlegesen sem veszélyeztette a közlekedés biztonságát, sőt ez a jogi tárgy egyáltalán nem került veszélyhelyzetbe. Ezért a megyei bíróság a terheltet súlyos testi sértés büntetében [Btk. 170. § (2) bek.] találta bűnösnek.

Törvényességi óvás folytán az ügyet a Legfelsőbb Bíróság is elbírálta. Az elsőfokon eljáró bíróság ítéletével értett egyet, azaz a terhelt cselekményét súlyos testi sértést okozó közlekedés biztonsága elleni büntettnék értékelte.

A megyei bíróság ítéletével szemben az alábbiakra mutatott rá: az a megállapítás helytálló, hogy a terhelt szándéka a sértett bántalmazására irányult, az viszont már nem, hogy ezzel összefüggésben a közlekedés biztonsága nem került veszélybe, illetőleg, hogy az elkövető szándéka erre nem terjedt ki.

A közlekedés biztonsága elleni büntett törvényi tényállása többféle elkövetési magatartást is felsorol, az adott ügy kapcsán a "közlekedő jármű vezetője elleni erőszak alkalmazása" jöhet szóba.

A Legfelsőbb Bíróság szerint előzetesen azt kell eldönteni, hogy mikor beszélhetünk a közlekedés biztonságának *veszélyeztetéséről*. A 184. § esetében, a tényállás jellegére tekintettel, nem mondhatjuk azt, hogy kizárólag közvetlen veszélyhelyzet előidézésével jön létre a bűncselekmény, de azt sem, hogy a

¹⁴ BH. 1984/7. 264. sz. 500-501. p.

¹⁵ BH. 1985/2. 49. sz. 93-95. p.

megvalósuláshoz elegendő csupán az absztrakt veszélyeztetés is. Itt mindig a konkrét ügy vizsgálata során kell azt megítélni, hogy a bűncselekmény létrejöttében milyen jellegű veszélyeztetés játszott szerepet. Általánosságban annyit rögzíthetünk, hogy e veszély fogalmán olyan baleset reálisan bekövetkezhető lehetőségét kell érteni, amelynek során mások élete, testi épsége vagy anyagi javai (!) kerülnek veszélybe illetve sérülnek meg. Tehát a baleset tényleges bekövetkezése nem szükséges, de az igen, hogy az elkövető – akár szándékos, akár gondatlan – cselekményével ennek reális lehetőségét megteremtse.

Ha folytatjuk ezt a gondolatmenetet, az alábbi megállapításokat tehetjük:

Az a személy, aki este sérülten a közúton keresztben fekszik, ki van téve annak, hogy egy arra járó gépjármű későn veszi észre és ráhajt. A terhelt látta, hogy a sértett az útra zuhan és fekvő marad. Nem lehet az elkövető javára értékelni azt a körülményt, hogy esetleg az éjszakai órákban már alig van arrafelé forgalom.

Ezért azt is leszögezhetjük, hogy a terhelt cselekménye nem kizárólag a kerékpárosra gyakorolt hatásában veszélyeztette a közlekedés biztonságát, hanem az könnyen áttevődhetett volna más közlekedő járművekre is. Azaz, ha a kerékpárost nem tekintenénk "közlekedő jármű vezetőjének", még mindig lenne egyéb elkövetési magatartás ("más, hasonló módon"), amely megalapozhatja a 184. §-t.

Nincs szükség azonban ilyen "kiskapuk" keresésére, mert a kerékpáros is közlekedő jármű vezetőjének tekintendő. "Közlekedés"-en a jármű tényleges vezetését kell érteni. A hivatkozott BH idézi a KRESZ Függelék II/a. pontját, amely szerint a kerékpár is jármű, és egy más jellegű üggyel összefüggésben a Legfelsőbb Bíróság hangsúlyozta, hogy a tényleges vezetés a járműnek a közlekedés közben való irányításában, mozgásba hozatalában és megállításában testesül meg (BH 1984/6. 211. sz.).

Az objektív tényállási elemek után vizsgáljuk meg a tényállás szubjektív oldalát is, azaz az elkövető bűnösségét. Nyilvánvaló, hogy egyenes szándéka a sértett bántalmazására irányult. Az elkövetés körülményéből azonban az is következik, hogy neki is számolnia kellett azzal a lehetőséggel, hogy a sértett könnyen közlekedési baleset áldozatává válhat. Ezzel azonban nem törődött, a sértettet otthagya az úton, vagyis közömbös volt az iránt, hogy esetleg valaki keresztülhajt rajta. Ez viszont egyértelműen az eshetőleg veszélyeztetési szándékra utal. A közlekedés biztonsága elleni büntett minősített esetei nemcsak egyes, hanem tisztán szándékos bűnösséggel is megvalósíthatók, kivéve, ha az elkövető szándéka a halálos eredményre is kiterjed. (Bár, ha figyelembe vesszük a 123. sz. állásfoglalást, ez a megállapítás már nem helytálló, minek következtében az új bírói gyakorlat szerint az egész cselekményt ettől eltérően kellene minősíteni.)

Megállapíthatjuk tehát, hogy a vitatott bűncselekmény valamennyi tényállási eleme megvalósult, azaz az elkövető cselekményével a Btk. 184. § (1) bekezdésébe ütköző és ugyanezen § (2) bekezdésének a) pontja szerint

minősülő és büntetendő súlyos testi sértést okozó közlekedés biztonsága elleni büntettet követett el.

Némileg hasonló jogesetet közöl a BH. 1990. évi 8. száma is, a 290. sorszám alatt.¹⁶ A tényállás lényege röviden a következő:

"A vádlott lakására menet észrevette a kerékpáron közlekedő sértettet, akivel évek óta haragos viszonyban volt. Rákiáltott, hogy álljon meg, a sértett azonban nem tett eleget a felszólításnak. A vádlott ekkor melléje lépett, megragadta a kerékpár kormányát, földre rántotta a sértettet, majd miközben durván szidalmazta, bakancsos lábával több esetben arcon és fejen rúgta. A bántalmazás következtében a sértett 4 foga kitört és zúzott sérüléseket szenvedett a fején."

Az elsőfokú bíróság az elkövetőt maradandó fogyatékoságot eredményező testi sértés büntetésében és közlekedés biztonsága elleni büntetben mondta ki bűnösnek. Ítéletében hivatkozott a BJD. 10096. sz.¹⁷ alatti jogesetre, mint jogszabályt értelmező ítélkezési gyakorlat iránymutatására, amely valójában az előbb elemzett tényállást tartalmazza.¹⁷

Ez utóbbi ügyben (1990) halmazat megállapítására azért került sor, mert a sértett a sérüléseket nem a kerékpárról való lerántás következtében, hanem a terhelt későbbi magatartása folytán szenvedte el.

III.

Az alábbi tényállások jogi problémája, hogy miként minősüljön a kártya vagy egyéb szerencsejáték során elvesztett pénznek erőszakos módon történő visszaszerzése? Erre vonatkozó eseti döntést közölt a BH 1984. évi 9. száma a 346. sorszám alatt:

"A megállapított tényállás lényege szerint az I. r. terhelt 'ferblizni' kezdett a sértettel. A 'bankban' az utolsó osztáskor 2000.- Ft volt. Ekkor az I. r. terhelt közölte, hogy ő nyerte meg a partit, mert neki négy db hetes lapja van, míg a sértettnek csak 'negyvenje'. A nyerő lapokat be is mutatta. Ekkor a sértett a pénzt felkapta és el akarta tenni. Az I. r. terhelt megfogta a kezét, a társaságában lévő és a játékot végignéző II. r. terhelt pedig a kezére ütött. Az ennek következtében a sértett kezéből kihulló pénzt a vádlottak felkapták, leugrottak a vonatról és elmenekültek."¹⁸

Az elsőfokú bíróság társtettesként elkövetett önbíráskodás vétségében állapította meg a terheltek bűnösségét azzal az indokolással, hogy jogosnak vélt

¹⁶ BH. 1990. 8. szám, 570-572. p.

¹⁷ BJD. 1983. jan. – 1986. dec. 202-204. p.

¹⁸ BH. 1984/9. 346. sz. 657-659. p.

vagyoni igényüknek a jog által meg nem engedett módon kívántak érvényt szerezni.

A megyei bíróság azonban felmentette a terhelteket, mert álláspontja szerint a sértett rosszhiszeműen és jogellenesen vette el a pénzt, így az elkövetőket a Ptk. 115. § (2) bekezdése alapján megillette a birtokvédelem.

A Legfelsőbb Bíróság – törvényességi óvás folytán – a cselekményt már kettébontva vizsgálta. A terhelteknek az a magatartása, hogy erőszakkal vették vissza a sértettől az elnyert pénzt, a birtokvédelem szabályai szerint valóban nem valósít meg bűncselekményt. A "bankban" elhelyezett összegről pedig jogosan hitték azt, hogy megilleti az I. r. terhelteket, hiszen ő nyerte meg a játékot; de ennek erőszakos elvétele a jog már nem engedi meg. Tehát a jogosnak vélt vagyoni igénynek erőszakkal történő kielégítése a Btk. 273. §-a szerinti önbíráskodás vétségét valósítja meg.

A Legfelsőbb Bíróság indokolásában hivatkozott a Ptk. 200. § (2) bekezdésére és 204. § (1)-(2) bekezdésére. E §§-ok alapján: a jogszabályba ütköző szerződés semmis [Ptk. 200. § (2) bek.]. Márpedig a terheltek és a sértett a "ferblizéssel" a Szabálysértési Kódex 30. § (1) bekezdésében megállapított tiltott szerencsejáték szabálysértését követték el. A semmis szerződéseket bírósági úton nem lehet érvényesíteni [Ptk. 204. § (1) bek.], de az önkéntes teljesítést nem lehet visszakövetelni [Ptk. 204. § (2) bek.]. A felek azáltal, hogy leültek játszani, quasi szerződést "kötöttek" arra nézve, hogy az előre megbeszélt szabályok szerint a vesztes köteles a nyertesnek meghatározott összeget fizetni. Tehát ez a szerződés kötelező fizetést "ír elő", függetlenül attól, hogy a Ptk. szerint semmis, de az önként teljesítést állami úton nem lehet visszakövetelni. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja az, hogy "ezekből a rendelkezésekből az következik, hogy az egyébként nem tiltott játék esetében is a nyertes tulajdonszerzése nem önmagában a nyeres tényén, hanem a vesztes ehhez kapcsolódó önkéntes teljesítésén alapszik."¹⁹

Hasonló jogeset jelent meg a BH 1986. évi 7. számában a 267. sorszám alatt:

"A terhelt az egyik kocsmában kártyázott a sértettel. A játék során a sértett mintegy 11.500.- Ft-ot nyert. A terhelt arra kérte a sértettet, hogy adja vissza a pénzét, vagy pedig játsszanak tovább; de a sértett ezt megtagadta, és hazafelé indult. A terhelt utána ment, ököllel megütötte, majd a földre került sértettet meg is rúgdosta, és a zsebéből 7200.- Ft-ot elvett. A sértett a bántalmazása következtében többszörös állkapocs-csonttörést szenvedett, amelynek gyógytartama mintegy 6 hét volt."²⁰

A cselekmény minősítése az egyes bíróságok határozatai szerint: a városi bíróság rablás büntetében; a megyei bíróság önbíráskodás vétségében; a Legfelsőbb Bíróság (törvényességi óvás folytán) rablás büntetében; a Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanács (szuperóvás folytán) önbíráskodás vétségében mondta

¹⁹ Lásd 16. p. 658. p.

²⁰ BH. 1986/7. 267. sz. 500-502. p.

ki a terhelt bűnösségét. (Ez utóbbi határozat indokolását már a BH. 1988/6. 168. szám tartalmazza.) A súlyos testi sértés büntettét valamennyi bíróság megállapította.

A megyei bíróság a fentebb már említett Ptk-beli szabályokra hivatkozva minősítette a cselekményt önbíráskodás vétségének. Indokolásában azt hangsúlyozta, hogy mivel a szerencsejátékokon alapuló szerződések semmiek, a terhelt nem vesztette el a pénz feletti tulajdonját még az önkéntes teljesítéssel sem. Annak visszaszerzése tehát a jogosnak vélt vagyoni igény érvényesítése volt. Az erőszakos elvétellel azonban már átlépte a jog által megengedett kereteket és elkövette az önbíráskodás vétségét. Ha elfogadnánk azt a véleményt, hogy a terhelt számára az elveszített és a sértettnek önként átadott pénz idegenné vált, azaz a sértett tulajdonába ment át, a jog a semmis szerződések érvényességét támogatná.

A Legfelsőbb Bíróság azonban — a már ismert Ptk. szabályokra hivatkozva — rablásnak minősítette ugyanezt a cselekményt. Indokolásában kifejti, hogy a terhelt a játék során folyamatosan adta át az elveszített pénzt a sértettnek, ezáltal önként teljesítette annak követelését, tehát lényegében lemondott a pénz tulajdonjáról. Annak visszaszerzése — különösen ha erőszakos módon történik — semmiképpen nem tekinthető jogosnak vélt vagyoni igénynek, azaz jóhiszemű magatartásnak. A pénz számára is nyilvánvalóan idegenné vált, így cselekménye rablásnak minősül.

A Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa elvetette ezt az utóbi érvelést. Álláspontja szerint a Legfelsőbb Bíróság a hivatkozott Ptk-beli jogszabályokat helytelenül értelmezte; különbséget kellett volna tennie nem tiltott és tiltott, azaz természetes és tiltott kötelelem között.

A nem tiltott szerencsejátékokból eredő ún. természetes obligatio-k, vagyis természetes kötelek állami úton nem érvényesíthetők, de nem tekintendők érvénytelen szerződéseknek. Az önkéntes teljesítést pedig nem lehet visszakövetelni. Bár az indokolás erre már nem tér ki, ezt a gondolatmenetet követve leszögezhetjük, hogy engedélyezett szerencsejáték során elveszített pénz erőszakos visszavétele: rablás büntettének minősül(het).

A tiltott szerencsejáték esetében viszont — mint a tárgyalt tényállásban is — semmis a szerződés és a Ptk. 237. § (1) bekezdése alapján az eredeti állapot helyreállítása kérhető, de helye lehet az áloklam javára marasztalásnak is.

A terhelt ezt a jogos vagyoni igényét (tehát nemcsak szubjektíve, hanem objektíve is jogos igényt) erőszakkal érvényesítette, azaz a Btk. 237. § (1) bekezdésébe ütköző önbíráskodás vétségét követte el.

Lényegében hasonló jogesetet dolgozott fel a Csongrád megyei Bíróság is, amelyet a BH 1988. évi 6. száma a 173. sorszám alatt közölt:

"Az ügyészség az F.Z. sérelmére elkövetett azt a cselekményt, hogy a vádlottak a sértett által fogadáson elvesztett 1000.- forint teljesítése érdekében a sértettel szemben erőszakot alkalmaztak, társzereplésben, csoportosan elkövetett rablás büntettének kísérlete miatt tette vád tárgyává. Az elsőfokú

bíróság az I. r. és II. r. vádlottaknak ezt a cselekményét társtetteségben elkövetett zsarolás büntettségébe minősítette.”²¹

A megyei bíróság mind a vádtól, mind az elsőfokú bíróság ítéletétől eltérően önbíráskodás vétségében mondta ki a vádlottak bűnösségét. Rablást azért nem állapított meg, mert a tényállásból egyértelműen kitűnt, hogy a terheltek nem idegen dolog jogtalan eltulajdonítása végett alkalmaztak erőszakot. A zsarolás tényállása pedig jogtalan haszonszerzési célt tartalmaz, ebben az esetben szintén nem forgott fenn. A fogadással elnyert pénzt a terhelt jóhiszeműen a sajátjának tekinthette, ezért a Ptk. 204. § (1) bekezdés a) pontjára és a (2) bekezdésére is figyelemmel a cselekmény önbíráskodás vétségének minősül.

Az ismertetett és elemzett jogesetek természetesen nem egyedüli példák az elhatárolási, minősítési problémákra. Önkényesen csupán azokat ragadtam ki, amelyek számomra a legfeltűnőbbek voltak. Hasonló jogalkalmazási bizonytalanság tapasztalható pl. a közvetett és közvetlen életveszély fogalmának meghatározásakor, ami azonban nyilvánvalóan nem kizárólag bírói feladat. Az is feltűnő, hogy a bírói gyakorlat egyre gyakrabban megsérti az általunk tanult és tanított általános elméleti tantételeket. Így pl. azoknál a bűncselekményeknél, ahol maga a jogi tárgy veszélyeztetése az eredmény, a korábbi álláspont szerint fogalmilag kizártnak tekintették a kísérletet, ma már azonban csak általában az. E módosult álláspontot tükrözi a Tokaji-jegyzet²² is, amely a felsorolásból mellőzi – ezt a korábban még szereplő²³ – esetet. Ugyanígy: az erőszakos közösülés végrehajtása érdekében elkövetett magánlaksértést korábban mint tipikus eszközcselekményt nem állapították meg valódi halmazatban a célcselekménnyel. A jelenlegi bírói gyakorlat azonban egyöntetűen halmazatcentrikus, talán abból a megfontolásból, hogy az erőszakos közösülések helyszíne nem feltétlenül a sértett lakása, azaz a lakóházba történő erőszakos behatolás nem tekinthető büntetlen eszközcselekménynek.

E példálózó felsorolással arra szeretnék rámutatni, hogy bár hasznos és sok esetben az egyetlen segítség a BH a gyakorlati ismeretek bővítéséhez, de nem szabad "alázatos tisztelettel" viseltetni a benne közölt határozatok iránt. Ez a kreatív jogászai gondolkodást gúzsba kötné. Helyesebb, ha a minősítéseket és indokolásokat valóban csak iránymutatásnak tekintenénk, annál is inkább, mert büntetőjogunk nullum crimen sine lege alapelvéből a jogalkalmazás síkján az analógia és a valódi kiterjesztő értelmezés tilalma is következik, amit a mindennapi élet is alátámaszt azzal, hogy nem létezik két teljesen azonos történeti tényállás.

²¹ BH. 1988/6. 173. sz. 414-415. p.

²² Nagy Ferenc – Tokaji Géza: A magyar büntetőjog Általános része I. kötet. 172-173. p.

²³ Békés – Földvári stb.: Magyar büntetőjog Általános rész. 242-243. p.

ÁGOTA CSERHÁTI

PROBLEMS IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE

(Summary)

The study deals with the problems of the hungarian jurisdiction. The Supreme Court of Hngary publishes every month – called – Judicial Sentences. Unfortunately the hungarian courts rigidly cling to these sentences, although they don't oblige them in own sentecing, but advise them to verdict.

Somehow even the Supreme Court isn't able to find the right sentence, that's why it deals the similar statement of facts so many time. and even the same legal case could have been different sentenced from the former one. So the hungarian courts don't know how to sentence in the actual proceeding. There is a kind of legal hesitation because of their clinging to sentences of the Supreme court.

The study deals with these problems in three different topics.